

Broj: X-KR-07/430-1
Sarajevo, 28.03.2008. godine

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudije Tihomira Lukesa kao predsjednika vijeća, Elizabeth Fahey i Carol Peralte kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Lejle Konjić kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv optuženog Veiza Bjelića, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH) i krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH u vezi sa članom 31. KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, po optužnici Tuzilastva Bosne i Hercegovine, broj KT-RZ-160/07 od 22.11.2007. godine, nakon razmatranja Sporazuma o priznanju krivnje i održanog javnog pretresa za izricanje krivičnopravne sankcije, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Sanje Jukić, optuženog Veiza Bjelića i njegovog branioca, advokata Binase Abaspahić, donio je i javno objavio dana 28.03.2008. godine:

PRESUDU

OPTUŽENI:

VEIZ B.ELIĆ, sin Muje i majke Sejde rođene Kovačević, rođen 12.09.1949. godine u Vlasnici, nastanjen u ..., ..., po narodnosti ..., državljanin ..., JMBG ..., po zanimanju KV bušač, pismen, udovac, služio vojsku 1968. godinc, ne vodi se u krivičnoj evidenciji, lošeg imovnog stanja, neosuđivan, protiv istog se ne vodi postupak za drugo krivično djelo

KRIV JE

Što je:

Za vrijeme oružanog sukoba između Teritorijalne odbrane (TO) Republike Bosne i Hercegovine (R BiH) i vojske Srpske R BiH, na teritoriji općine Vlasnica, postupio protivno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava, odredbama člana 3. stav 1. tačke a) i c) i člana 27. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godinc, te suprotno odredbama člana 121. Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine, tako što je:

U periodu od juna 1992. godine do 26. januara 1993. godine, kao pripadnik TO Piskavice koja je bila pri TO Vlasnica, kao čuvar zatvora tzv. „štale“ u zaseoku Rovasi, selo Cerska, općina Vlasnica, prisilio drugu osobu na seksualni odnos i pomogao drugim namjerna nanošenja snažnih tjelesnih bolova i patnji, tako što je:

1. omogućavao neidentifikovanim vojnicima pripadnicima TO R BiH koji su se sa borbenih linija vraćali u komandu u Rovase, da uzmu ključeve od štale za koje je jedino on bio zadužen, ili da vrata razvale i tako neovlašteno uđu u štalu gdje su bili zatvorenici ... nacionalnosti Rade Pejić, Anđa Obradović, malodobni Dragan Ilić, Jakov Đokić, Dušan Čestić i Branko Sekulić, koje su psihički zlostavljali, vrijeđali i psovali, tukli šakarna i

nogama, pa umjesto da to prijavi neposredno nadređenoj osobi, optuženom Feridu Hodžiću, vrata popravljao, sve dovodio u prethodno stanje, znajući da će vojnici ponovo doći i nanositi im fizičku i psihičku bol, što su ovi i radili sedam mjeseci, koliko dugo su zatvorenici i bili zatvoreni, a što je sve za posljedicu, između ostalog, imalo i smrt Dušana Čestića;

2. oštećenu Anđu Obradović, koristeći momente kada je dežurao i čuvao zarobljenike, optuženi više puta silovao i to tako što ju je, kako ne bi vidjeli ostali zarobljenici a niti čuvari s kojima je bio u smjeni, prethodno izvodio iz zatvorene štale u noćnim satirna, silujući je iza štale, u improviziranom prostoru namjenjenom za čuvare, a potom joj prijetio da će je ubiti ako nekome to kaže;

Dakle,

Za vrijeme ratnog stanja u BiH i u vrijeme oružanog sukoba u BiH između jedinica TO R BiH i Vojske Srpske R BiH, kršeći pravila međunarodnog humanitarnog prava, počinio i pomagao u činjenju nečovječnog postupanja, mučenja, te kao nadređena i odgovorna osoba propustio da poduzme nužne i razumne mjere u sprječavanju činjenja navedenih djela i kažnjavanju počinioca istih

Čime je :

Pod tačkom 1. činjeničnog opisa izreke presude počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva **iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH i krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH u vezi sa članom 31. KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.**

Pod tačkom 2. činjeničnog opisa izreke presude počinio krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana **173. stav 1. tačka c) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.**

Primjenom odredbi člana 39., 42. i člana 48., te člana 49. i 50. KZ BiH, Sud optuženom Veizu Bjeliću

Za počinjeno krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i tačka e) KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, Sud optuženom **utvrđuje kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina.**

Za počinjeno krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH u vezi sa članom 31. KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, Sud optuženom

utvrđuje kaznu zatvoru u trajanju od 5 (pet) godina,

pa ga uz primjenu odredbi člana 53. KZ BiH

O S U Đ U J E

Na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina.

I

Na osnovu odredbe člana 188. stava 4. ZKP BiH optuženi se u potpunosti oslobađa dužnosti naknade troškova postupka.

II

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećena Anđa Obradović i ostali oštećeni se sa eventualnim imovinsko - pravnim zahtjevima upućuju na pamicu.

O b r a z l o ž e n j e

Tuzilaštvo BiH je optužnicom broj KT-RZ- 160/07 od 22.11.2007. godine optužilo Veiza Bjelića za počinjenje krivičnih djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) u vezi sa članom 31. KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, te Ferida Hodžića za počinjenje krivičnih djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) K.Z BiH i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) u vezi sa članom 180. stav 2. KZ BiH. Na ročistu za izjašnjenje o krivnji koje je održano 08.01.2008. godine optuženi Veiz Bjelić se izjasnio da nije kriv za djela koja mu se optužnicom stavljaju na teret.

Dana 25.03.2008. godine optuženi Veiz Bjelić je, uz prisustvo svog branioca, zaključio sporazum o priznanju krivnje sa tužiocem Tužilaštva BiH. Imajući u vidu da je glavni pretres u ovom predmetu počeo dana 12.03.2008. godine, kao i činjenicu da je optuženi Veiz Bjelić sklopio pomenuti sporazum, vijeće je dana 28.03.2008. godine donijelo odluku o razdvajanju postupka u odnosu na optuženog Bjelića od postupka koji se vodi protiv optuženog Ferida Hodžića. Sa ovom odlukom vijeća saglasile su se sve strane u postupku, kao i branioci optuženih.

Optuženi Bjelić je u sporazumu priznao krivnju za počinjenje svih djela koja mu se stavljaju optužnicom na teret, a za koja je osuđen u izreci ove presude. U sporazumu je kao jedinstvena kazna zatvora predložena kazna u rasponu od 5 (pet) godina do 7 (sedam) godina zatvora. Iako je u sporazumu bilo naznačeno da je optuženi saglasan da snosi sve troškove krivičnog postupka, na pretresu održanom dana 28.03.2008. godine Tužilaštvo je odustalo od postavljanja bilo kakvih troškova sa svoje strane, dok je branilac optuženog predložio da Sud oslobodi optuženog obaveze naknade troškova krivičnog postupka, iz razloga teške materijalne situacije u kojoj se optuženi nalazi. Pored toga, u sporazumu je naznačeno da se optuženi slaže sa svim posljedicama koje se vežu za zaključivanje sporazuma, uključujući i posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev. Dana 28.03.2008.

godinc Tužilaštvo je Sudu dostavilo i Aneks sporazuma broj KT-RZ-160/07, u kojem je predloženo da se za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) KZ BiH optuženom utvrdi kazna zatvora u trajanju od 5 (pet) godina i za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH da mu se utvrdi kazna zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, te da mu se za oba navedena djela izrekne jedinstvena kazna zatvora u rasponu od 5 (pet) godina i 1 (jedan) mjesec do 7 (sedam) godina.

Sud je dana 28.03.2008. godine održao ročište za razmatranje sporazuma, na kojem su strane u postupku i branilac optuženog Veiza Bjelića iznijeli olakšavajuće okolnosti na strani optuženog. Tužilac je u tom pravcu naveo da je prilikom zaključivanja sporazuma imao u vidu težinu krivičnih djela koja se optuženom stavljaju na teret, okolnosti pod kojima su počinjena, kao i volju optuženog da odgovara za sve ono što mu se stavlja na teret. Također, Tužilaštvo je navelo da je kao posebno olakšavajuću okolnost imalo u vidu priznanje optuženog i kajanje za počinjena djela, kao i to da se uredno javljao na svaki poziv Tužilaštva i Suda, a isti nije ranije osuđivan. Tužiteljica je na ovom pretresu navela da bi svrha kažnjavanja bila postiguta i kaznom predloženom u sporazumu, a da bi se prihvatanjem sporazuma izbjegli kako troškovi postupka, tako i ponovna traumatizacija svjedoka koji bi u protivnom morali svjedočiti pred Sudom. Tužiteljica je također navela da se optuženi nalazi u jako teškoj materijalnoj situaciji, te da je upravo tog dana (28.03.2008. godinc) izgubio člana uže porodice¹. Tužiteljica je navela da smatra da na strani optuženog Veiza Bjelića ne postoje otežavajuće okolnosti.

Braniteljica optuženog je izjavila da je svog branjenika upoznala sa svim posljedicama zaključenog sporazuma o priznanju krivnje, te da je optuženi svjesno i dobrovoljno potpisao sporazum, kao i Aneks sporazuma. Prema mišljenju braniteljice, osobito olakšavajuće okolnosti predstavljaju činjenice da je optuženi priznao počinjenje krivičnog djela, saradivao sa Tužilaštvom, uredno se javljao Tužilaštvu i policijskoj upravi. Pored toga, braniteljica je istakla okolnost da je optuženi bio oženjen ženom druge nacionalnosti u toku rata što, prema mišljenju braniteljice, ukazuje da optuženi nije imao diskriminatorne namjere u inkriminisanom periodu. Braniteljica također smatra da bi izricanje teže kazne spriječilo druge počiniocce sličnih krivičnih djela da se eventualno prijave i priznaju počinjenje krivičnih djela.

Sud je ispitaio optuženog da li je Sporazum i Aneks istoga potpisao svjesno i dobrovoljno, te da li je u potpunosti razumio sporazum i posljedice koje iz njega proističu. Optuženi je potvrdio da je pročitao sve što je navedeno u Sporazumu i Aneksu, te da je Sporazum potpisao svjesno i dobrovoljno, nakon što je upoznat sa mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopравни zahtjev i troškove krivičnog postupka. Također, optuženi je potvrdio da priznaje sve što mu se stavlja na teret, kao i da razumije da se potpisivanjem Sporazuma odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu biti izrečena, ukoliko Sud prihvati zaključeni Sporazum o priznanju krivnje. Podržao je navode svog branioca i tužioca.

¹ Prema kazivanju optuženog Veiza Bjelića, to jutro (28.03.2008. godine) mu je umrla majka

Sud je cijenio sve dostavljene dokaze Tužilaštva i utvrdio da isti dokazuju da je optuženi počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, i to: Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Anđe Obradović broj KT-RZ-15/06 od 30.04.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Rade Pejića broj KT-RZ-160/07 od 19.06.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Muharema Sinanovića broj KT-RZ-160/07 od 28.06.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Dževada Musića broj KT-RZ-160/07 od 21.09.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Nurije Hurića broj KT-RZ-160/07 od 04.09.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Ismeta Hurića broj KT-RZ-160/07 od 26.06.2007. godine i od 18.09.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Besira Aljukića broj KT-RZ-160/07 od 10.09.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Esada Maljiševića broj KT-RZ-160/07 od 07.09.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Samira Musića broj KT-RZ-160/07 od 10.07.2007. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o saslušanju svjedoka Adila Omerovića broj KT-RZ-160/07 od 07.09.2007. godine, Pristupnica ... na ime Veiz Bjelić od 01.04.1992. godine, Izvod iz kaznene evidencije Policijske stanice (PS) Vlasenica broj 12-1-8/02-235-287/07 od 12.09.2007. godine na ime Veiz Bjelić i Ferid Hodžić, Ministarstvo odbrane- podaci iz vojne evidencije broj 08-04-1-139-5/07 na ime Veiz Bjelić (jedinični kanon) od 30.07.2007. godine, Uvjerenje o plaćama pripadnika Oružanim snagama (OS) R BiH na ime Veiz Bjelić od 11.07.1996. godine, Zapisnik Tužilaštva BiH o ispitivanju osumnjičenog Veiza Bjelića broj KT-RZ-160/07 od 20.09.2007. godine, DVD snimak ekshumacije i obdukcije na ime Dragan Ilić, Dusan Čestić i Branko Sekulić, DVD snimak „Rovaši“.

Pored navedenih materijalnih dokaza, Tužilaštvo je u sklopu optužnice bilo predložilo i saslušanje pomenutih svjedoka, koji bi tokom glavnog pretresa potvrdili činjenicne navode iz optužnice.

Obrana optuženog nije Sudu ponudila dokaz.

Nakon tajnog vijećanja i glasanja Sud je sporazum u cijelosti prihvatio, nalazeći da su ispunjeni svi uslovi iz člana 231. stav 4. ZKP BiH. Sud je utvrdio da je optuženi Veiz Bjelić sklopio predmetni sporazum dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, nakon što je upoznat sa mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za moguće imovinsko pravne zahtjeve i troškove krivičnog postupka. Sud je dalje utvrdio da postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog, kao i da je optuženi razumio da se na ovaj način odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu biti izrečena. Izjava optuženog je unesena u zapisnik a istog dana održan je pretres za izricanje krivičnopravne sankcije.

Sud je na početku razmotrio koji je zakon primjenjiv u ovom konkretnom slučaju. Pri tome, Sud je imao u vidu da je optuženi, potpisujući sporazum, priznao krivnju za počinjenje krivičnih djela koja su propisana KZ BiH. Sud je imao u vidu i odredbe članova 3., 4. i 4a) KZ BiH, te odredbe člana 7. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija).

Kako je Krivični zakon BiH donesen 2003. godine, Sud je uzeo u obzir i činjenicu da su inkriminisane radnje optuženog, u momentu kada su počinjene, predstavljale krivična djela kako u skladu s općim načelima međunarodnog prava tako i prema Krivičnom zakonu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (koji je bio na snazi u inkriminisanoj periodu). Svakako uzimajući u obzir opće principe koji se nalaze u članovima 3. i 4. KZ BiH, Sud zaključuje da se, primjenom člana 7. stav 2. Konvencije (kao i člana 4a) KZ BiH), na ovaj konkretni predmet imaju primijeniti odredbe KZ BiH. Pri tome, Sud je posebno imao u vidu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u predmetu Abduladhim Maktouf (broj AP- 1785-06) iz koje proizilazi da je primjena Krivičnog zakona BiH u predmetima krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (a koja djela su počinjena prije stupanja na snagu ovog zakona) u skladu sa Konvencijom kao i Ustavom BiH.

J. Primjenjivost odredaba Ženevskih konvencija – karakter oružanog sukoba

Kako se optuženom, između ostalog, stavljaju na teret kršenja određenih principa međunarodnog prava, potrebno je preliminarno riješiti pitanje primjenjivosti tih principa u ovom konkretnom slučaju. Ovo posebno iz razloga što u međunarodnom pravu postoje razlike između tretmana međunarodnih oružanih sukoba i onih koji su internog karaktera. Primjena određenih principa međunarodnog prava u ovom slučaju utkana je i u same članove a čije se kršenje optuženi tereti, kao što će biti dalje obrazloženo.

Jasno je iz same odredbe člana 173. stav 1. KZ BiH da je isti, *prima facie*, primjenjiv na oružane sukobe bez posebne distinkcije između internih i međunarodnih sukoba. Isto se može reći i za član 175. stav 1. KZ BiH koji ne pominje direktno postojanje oružanog sukoba (mada se Treća Ženevska konvencija, koja propisuje pravila primjenjiva na ratne zarobljenike, primjenjuje u slučaju oružanog sukoba). Postojanje elementa "kršenja pravila međunarodnog prava" inkorporira principe tog prava u oba člana.

Optužnica tereti optuženog za postupanje suprotno odredbama Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima iz 1949. godine (Treća Ženevska konvencija) i Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica iz 1949. godine (Četvrta Ženevska konvencija), i to kršenje članova 3. i 121. Treće i članova 3. i 27. Četvrte konvencije. Ta kršenja bi predstavljala "kršenja pravila međunarodnog prava" i kao takva ispunila gore pomenuti element u članovima 173. i 175. KZ BiH.

Međutim, potrebno je na samom početku potvrditi činjenicu da, sa izuzetkom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, odredbe tih konvencija se primarno primjenjuju na oružane sukobe koji su međunarodnog karaktera. Ovaj princip jasno proizilazi iz člana 2. Treće i Četvrte konvencije, a potvrđen je i presudama međunarodnih sudova, uključujući Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ)². S druge strane, odredbe zajedničkog člana 3. Konvencija, kako to stoji i u samom uvodu tog člana, usmjerene su na interne oružane sukobe, te su dalje dopunjene odredbama Drugog dodatnog Protokola iz 1977. godine. Korisno je napomenuti i to da odredbe zajedničkog člana 3. predstavljaju minimum principa i garancija međunarodnog običajnog prava koji su zajednički internim i međunarodnim oružanim sukobima³.

² Vidjeti predmet *Blaškić*, Žalbeno vijeće, 29. juli 2004., paragraf 170.

³ Vidjeti predmet *Delalić i drugi*, Žalbeno vijeće, 20. februar 2001., paragrafi 143. i 150.

Kako je oružani sukob između Teritorijalne odbrane BiH (TO BiH) i Vojske Srpske Republike BiH, u kojem su počinjenici krivičnopravne radnje optuženog, internog karaktera, neophodno je razmotriti da li se, i na kojem osnovu, na njih mogu primjeniti principi iz odredaba Ženevskih konvencija čije se kršenje optuženom stavlja na teret (ovo pitanje se naravno ne odnosi na zajednički član 3. koji je direktno primjenjiv). Kako se ove odredbe ne mogu direktno primjeniti na interni sukob, postavlja se pitanje da li su one postale dio običajnog međunarodnog prava primjenjivog na interne oružane sukobe.

Naime, jasno je da su određeni principi međunarodnog običajnog prava primjenjivi na oružane sukobe koji su internog karaktera i da kao takvi inkorporiraju individualnu krivičnu odgovornost lica koja su ih prekršila.⁴ Nadalje, Apelaciono vijeće MKSJ je potvrdilo da je princip međunarodnog običajnog prava prema kojem se teška kršenja Ženevskih konvencija primjenjuju i na interne oružane sukobe u procesu razvoja⁵, mada se ne može govoriti o direktnom "transferu" svih pravila primjenjivih u međunarodnim sukobima na interne sukobe.⁶

Istovremeno, Apelaciono vijeće MKSJ je u predmetu *Čelebići* odbilo argument da se na međunarodne i interne konflikte primjenjuju potpuno odvojeni principi, što bi rezultiralo time da bi određene radnje predstavljale krivična djela u međunarodnom oružanom sukobu a ne bi bile kažnjive u sukobu koji je internog karaktera.⁷

Kada je u pitanju primjena principa međunarodnog humanitarnog prava, i posebno Ženevskih konvencija, na interne oružane sukobe, ovo Vijeće nalazi da su osnovni principi, uključujući temeljne obaveze prohibicije iz Ženevskih konvencija, postali dijelom međunarodnog običajnog prava primjenjivog na interne oružane sukobe. Oni su, kao što će Vijeće dalje pojasniti, bili dio prava primjenjivog na teritoriju Bosne i Hercegovine u periodu obuhvaćenom optužnicom.

Ti principi obuhvataju obaveze odnosno prohibicije koje se nalaze u članu 121. Treće odnosno članu 27. Četvrte Konvencije, čija se kršenja stavlja na teret optuženom, i koja je i sam priznao. Ovi članovi sadrže obaveze učesnika u oružanom sukobu koje su logično sastavni elementi principa međunarodnog običajnog prava primjenjivih na interne sukobe. Vijeće ima na umu pogotovo činjenicu da se radi o odredbama koje su usmjerene na zaštitu osnovnih prava civila i drugih lica koja ne učestvuju u oružanom sukobu.

Svoj zaključak po pitanju primjene pomenutih odredbi u kontekstu internog oružanog sukoba Vijeće bazira i na praksi MKSJ kao i na odredbama Drugog dodatnog Protokola iz 1977. godine, koji proširuje osnovne principe zajedničkog člana 3. primjenjive na interne sukobe, a posebno sadrži obaveze strana u sukobu kada su u pitanju lica lišena slobode.⁸ Praksa MKSJ konzistentno pokazuje da se niz principa međunarodnog humanitarnog prava iz oblasti ratnih zločina primjenjuje u internim sukobima. Ovo Vijeće se u potpunosti slaže sa zaključkom Apelacionog Vijeća MKSJ da bi održanje distinkcije između dva pravna režima i njihovih krivičnih posljedica kada su u pitanju podjednako ozbiljna djela, samo

⁴ Vidjeti predmet *Tadić*, Odluka Žalbenog vijeća po interlokutornoj žalbi, paragrafi 96-127 i 128-134.

⁵ Ibid

⁶ Vidjeti predmet *Tadić*, Odluka o nadležnosti, paragraf 126.

⁷ Vidjeti predmet *Čelebići*, Žalbeno vijeće, paragraf 161.

⁸ Vidjeti članove 4., 5. i 6. Drugog dodatnog Protokola

zbog razlike u prirodi oružanog sukoba, ignorisalo osnovnu svrhu Ženevskih konvencija, a koja je zaštita digniteta ljudskog bića.⁹ Nema sumnje da se u ovom slučaju radi o ozbiljnim kršenjima osnovnih prava zatočenih lica, koja prava štite principi međunarodnog običajnog prava.

U prilog zaključku po pitanju primjene temeljnih obaveza i prohibicija iz Ženevskih konvencija u sukobu koji je predmet optužnice je i činjenica da je kažnjavanje kršenja obaveza koje potiču iz međunarodnog prava bilo utkano i u Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) koji je usvojen još 1976. godine. Dakle, obaveza poštivanja međunarodnih pravila koja uključuju Ženevske konvencije ima dugu tradiciju na prostorima bivše Jugoslavije i bila je dio domaćeg zakonodavstva još dugo prije oružanih sukoba na ovim prostorima u periodu 1992. - 1995. godine. Ta činjenica također podržava zaključak da su osnovni principi utkani u Ženevske konvencije u relevantnom periodu bili primjenjivi i na inteme sukobe na ovim prostorima. Vijeće je nadalje svjesno da je krivično kažnjavanje kršenja principa međunarodnog prava u domaćim sistemima, pa čak i u kontekstu internih sukoba, prisutno širom svijeta, a prvi primjeri istog mogu se naći još u 19. vijeku.¹⁰

Prelazeći konkretno na odredbe člana 121. Treće konvencije, Vijeće nalazi da je obaveza iz tog člana koja se odnosi na pokretanje službene istrage na okolnosti izazivanja ozbiljnih povreda zatvorenih lica (koja su spadala u kategoriju zatvorenika zaštićenih Konvencijom) svakako jedna od osnovnih obaveza strane u sukobu. Kao takva, ona je bila primjenjiva kao dio običajnog prava i u ovom slučaju, te je optuženi Veiz Bjelić, kao lice koje je bilo direktno odgovorno za nadzor nad zatvorenicima i funkcionisanje zatvora, bio obavezan da poduzme konkretne radnje u skladu sa ovim članom. Njegovo kršenje te obaveze konstituiše kršenje principa međunarodnog prava, a isto je samo nastavak očitog kršenja člana 13. Treće konvencije u pogledu ukupnog tretmana zatvorenika. Kada je u pitanju status zatvorenika, Vijeće nalazi da su, pored toga što su obuhvaćeni zajedničkim članom 3., neka od zatočenih lica uživala status zaštićenih lica analognom primjenom člana 4. Treće Konvencije, koji definiše kategorije ratnih zarobljenika na koje se primjenjuje ta Konvencija. Kao što je to objašnjeno u daljem tekstu presude, jasno je da su neki od zatvorenika za koja je optuženi bio odgovoran spadali u kategorije ratnih zarobljenika (pripadnici oružanih snaga jedne od strana u konfliktu ili pripadnici milicije ili dobrovoljačkih jedinica).

Kada je u pitanju primjena člana 27. Četvrtе Ženevske konvencije, a polazeći od prednje diskusije, jasno je da principi iz tog člana predstavljaju osnovne obaveze postupanja prema civilima u toku oružanog sukoba, Vijeće nalazi da je i ovaj član, kao dio međunarodnog običajnog prava, bio primjenjiv u toku oružanog sukoba na koji se odnosi ovaj predmet, te je optuženi bio dužan da postupa u skladu sa istim. I u ovom slučaju, pored činjenice da su obuhvaćeni odredbama zajedničkog člana 3. i u svakom slučaju pod zaštitom osnovnih principa iz Konvencije, zatočeni civili mogu se, analognom primjenom člana 4. Četvrtе Konvencije, dovesti i pod kategoriju zaštićenih lica u toj odredbi.

⁹ Vidjeti predmet *Čelebići*, Žalbeno vijeće, paragraf 172.

¹⁰ Na primjer, član 44. „Lieberovog“ zakona iz 1863. godine u Sjedinjenim Američkim Državama; vidjeti također predmet *Tadić*, Žalbeno vijeće MKSJ, odluka od 2.10.1995., paragraf 131.

Vijeće će u daljem tekstu specifično cijeniti odgovornost optuženog za konkretna krivična djela koja mu se stavljaju na teret.

2. **Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i h) u vezi sa članom 31. i ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c), sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH**

Optuženi se u tački II-1. činjeničnog opisa optužnice tereti za počinjenje krivičnih djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH i ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) u vezi sa članom 31., a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

Relevantni dio člana 173. KZ BiH propisuje:

"Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini ili koje od ovih djela:

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora."

Član 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH glasi:

"Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata ili oružanog sukoba, prema ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima ili sanitetskom ili vjerskom osoblju naredi ili učini koje od ovih djela:

a) lišenja drugog osoba života (ubistva), namjerna nanošenja osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije;

b) nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Ove odredbe sadrže slične prohibicije a primjenjuju se u odnosu na različite grupe zaštićenih lica (civili i ratni zarobljenici) koja su bila zatočena u zatvoru za koji je optuženi bio odgovoran.

U skladu sa citiranim odredbama, Sud je utvrdio elemente koji se odnose na oba člana:

- djelo počinioaca mora biti učinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava
- kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije (*samo za djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva*)
- djelo počinioaca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom
- počinitelj mora narediti ili počiniti djelo

- **djelo učinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava**

Kao što je već pomenuto, optužnica u ovom dijelu tereti optuženog Veiza Bjelića za:

- ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (iz člana 175. stav 1. KZ BiH), i postupanje protivno članu 3. stav 1. tačke a) i c) i članu 121. Treće Ženevske konvencije, i
- ratni zločin protiv civilnog stanovništva (iz člana 173. stav 1. KZ BiH), i postupanje protivno članu 3. stav 1. tačke a) i c) i članu 27. Četvrte Ženevske konvencije.

Vijćće je prethodno obrazložilo primjenu članova 121. Treće i 27. Četvrte konvencije u ovom slučaju, dok je zajednički član 3. svakako primjenjiv na interne sukobe. Kršenje ovih odredbi bi naravno predstavljalo kršenje pravila međunarodnog prava te bi kao takvo bilo obuhvaćeno odredbama člana 175. stav 1., odnosno odredbama člana 173. stav 1. KZ BiH.

Relevantne odredbe pomenutih konvencija glase:

Zajednički član 3. stav 1. tačka a):

"U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od Visokih strana ugovornica. svaka od Strana u sukobu biće dužna da primjenjuje bar sljedeće odredbe:

I) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka, postupaće se u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri, ubjedenju, polu, rođenju ili imovnom stanju, ili kome drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima sljedeći postupci:

a) povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja:

c) povrede ličnog dostojanstva, naročito uvrjedljivi i ponižavajući postupci."

Član 121. Treće Ženevske konvencije:

"Svaka smrt ili ozbiljno ranjavanje jednog ratnog zarobljenika koje je prouzrokovao ili za koje je postoje sumnja da ih je prouzrokovao neki stražar, drugi ratni zarobljenik ili ma koja osoba, kao i svaki smrtni slučaj čiji je uzrok nepoznat, postat će odmah predmet zvanične istrage od strane sile koja drži zatvorenike.

O tome slučaju će se odmah obavijestiti sila zaštitnica. Prikupit će se izjave svjedoka. naročito izjave ratnih zarobljenika: izvještaj sa tim izjavama dostavit će se pomenutoj sill.

Ako istraga ustanovi krivicu jedne ili više osoba, sila koja drži ratne zarobljenike preduzet će sve mjere za sudsko gonjenje odgovornog ili odgovornih lica."

Član 27. Četvrte Ženevske konvencije:

"Zaštićena lica imaju pravo u svakoj prilici na poštivanje svoje ličnosti, svoje časti, svojih porodičnih prava, svojih vjerskih uvjerenja i obreda, svojih navika i svojih običaja. S njima će se u svako doba postupati čovječno, ona će naročito biti zaštićena od svakog čina nasilja ili zastrašivanja, od uvreda i javne radoznalosti. Žene će posebno biti zaštićene od svakog napada na njihovu čast, a naročito od silovanja, prinuđivanja na prostituciju ili bilo kojeg oblika bestidnog napada. Vodeći računa o odredbama koje se odnose na stanje zdravlja, na godine života i spol, strane u sukobu u čijoj se vlasti nalaze zaštićena lica postupat će prema svima njima s istim obzirima, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane isključivo na rasi, vjeroispovjesti ili političkim ubjedenjima. Ipak, strane u sukobu mogu preduzimati, u odnosu na zaštićena lica, mjere kontrole ili sigurnosti koje budu potrebne s obzirom na ratno stanje:"

Jedan od preduslova za primjenu pomenutih odredbi je svakako pripadnost "žrtve" zaštićenoj kategoriji osoba. Dakle, potrebno je identificirati objekat radnje izvršenja, te utvrditi da li je on zaštićen relevantnom Ženevskom konvencijom.

Ratni zarobljenici

Član 4 (A) Treće Ženevske konvencije definiše ratne zarobljenike na sljedeći način:

"Ratni zarobljenici, u smislu ove Konvencije, jesu lica koja pripadaju nekoj od sljedećih kategorija, a koja su pala pod vlast neprijatelja:

1) Pripadnici oružanih snaga jedne strane u postupku kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih snaga;

2) Pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih jedinica, podrazumijevajući tu i pripadnike organizovanih pokreta otpora koji pripadaju jednoj strani u sukobu i koji djeluju unutar ili izvan svoje sopstvene teritorije, čak i ako je ta teritorija okupirana pod uslovom da te milicije i dobrovoljačke jedinice, podrazumijevajući tu i ove organizovane pokrete otpora, ispunjavaju sljedeće uslove:

- da na čelu imaju lice odgovorno za svoje potčinjene*
- da imaju određen znak za razlikovanje, prepoznatljiv sa daljine*
- da otvoreno nose oružje*
- da se pri svojim dejstvima pridržavaju ratnih zakona i običaja*

3) Pripadnici redovnih oružanih snaga koji izjavljuju da pripadaju jednoj vladi ili vlasti koju nije priznala sila pod čijom vlašću se nalaze

4) Lica koja prate oružane snage iako neposredno ne ulaze u njihov sastav, kao što su civilni članovi posada vojnih vazduhoplovstava, ratni dopisnici, snabdjevači, pripadnici radnih jedinica ili službi čija je dužnost da se staraju o dobrobiti oružanih snaga, pod uslovom da su za to dobila dozvolu od oružanih snaga u čijoj se pratnji nalaze, dok su ove dužne da im u tu svrhu izdaju ličnu kartu sličnu priloženom obrascu

5) Članovi posada, podrazumijevajući tu komandante, pilote i učenike, trgovačke mornarice i posade civilnog vazduhoplovstva. Strana u sukobu, koji ne uživaju povoljniji postupak na osnovu drugih odredaba međunarodnog prava

6) Stanovništvo neokupirane teritorije koje se, usljed približavanja neprijatelja, dobrovoljno diže na oružje da bi pružilo otpor neprijateljskoj najezdi a koje nije imalo vremena da se organizuje kao redovna oružana sila, ako ono otvoreno nosi oružje i ako poštuje ratne zakone i običaje. "

U ovom predmetu se, očito, ne tvrdi da su sve, nego samo neke žrtve počinjenih djela bile lica iz citirane odredbe. Sud je na osnovu priznanja optuženog i dokaza Tužilaštva utvrdio da su neka od zatvorenih lica (najmanje dva) spadala u gore pomenute kategorije kao pripadnici oružanih snaga jedne strane u postupku ili pripadnici dobrovoljačkih jedinica koji ulaze u sastav tih snaga. Ovo potvrđuju, između ostalog, i iskazi svjedoka Adila Omerovića i Ismeta Hurića.

Svjedok Omerović (pripadnik Patriotske lige BiH) u iskazu koji je dao Tužilaštvu tokom istrage navodi: "*Ja sam znao da je u tom mjestu Rovaši bio jedan zatvor ... znam da je tu bio zatvoren jedan vojnik mlađi čovjek - regrut iz bivše JNA srpske nacionalnosti iz sela Kalabače a kasnije je dosao još jedan, cijenim po tome što sam i ja znao da je došao jedan vojnik iz sela Sebiočina ...*"¹¹

Svjedok Hurić (pripadnik Ceranske brigade) navodi: "*Kada sam preuzeo svoju dužnost čuvara, ja sam zatekao u toj štali 12 Muslimana iz Kamenica, jednog srpskog vojnika u uniformi, a Muslimani su pušteni nakon nekoliko dana, a ostao je tada sam taj srpski vojnik*"¹². Dalje je naveo da su nakon toga dovedeni Mišo, Dragan, Dušan Čestić, jedan vojnik kojem nije znao ime i jedna žena.

U svakom slučaju, ova lica su pokrivena i zajedničkim članom 3. Konvencija jer se radi o licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući lica onesposobljena za borbu usljed lišenja slobode, ili iz bilo kojeg drugog uzroka.

Važno je napomenuti i to da po konkretnom pitanju statusa nekih od zatočenika kao ratnih zarobljenika postoji slaganje između tužioca i odbrane, što proizilazi iz Sporazuma o priznanju krivnje.

Civili

Vijeće nalazi da je također dokazano izvan svake sumnje da su među licima koja su bila u zatvoru nad kojim je imao nadzor optuženi bila i lica koja spadaju u kategoriju civila, konkretno u smislu člana 4. Četvrte Konvencije, jer se radilo o licima koja su se, kolokvijalno govoreći, našla u rukama neprijateljskih snaga. Nadalje, kao i kod već opisane kategorije zatočenih-bivših pripadnika oružanih snaga, i ova lica su obuhvaćena zaštitama iz zajedničkog člana 3. Konvencije, jer se očito radi o licima koja *ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima*.

Sud je u tom pravcu cijenio dokaze Tužilaštva, pa tako i priznanje optuženog na ročistu za razmatranje Sporazuma, koje je u saglasnosti sa njegovim iskazom koji je dao u Tužilaštvu u svojstvu osumnjičenog¹³.

Mada iz dokaza koji su podneseni nije moguće zaključiti tačan broj zatočenika u pomenutom objektu, jasno je da se radilo o grupi koja je obuhvatala i određeni broj civila. Među njima su bili Anđa Obradović i Rade Pejić koji su dali iskaze u toku istrage u ovom predmetu.

¹¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Adila Omerovića, broj KT-RZ-160/07 od 07.09.2007. godine, str. 2

¹² Zapisnik o saslušanju svjedoka Ismeta Hurića, broj KT-RZ-160/07 od 26.06.2007. godine, str. 3.

¹³ Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Veiza Bjelića, broj KT-RZ-160/07 od 20.09.2007. godine, str. 5

U svom iskazu datom Tužilaštvu u toku istrage svjedok - oštećena Anđa Obradović¹⁴ navodi da je u inkriminisanom periodu živjela u Novom Selu, općina Zvornik sa svojim mužem koji je uspio pobjeći prije napada na to selo. Svjedokinja dalje navodi da prije samog upada vojske u selo nije smjela izaći iz kuće, te je ostala sama u kući. U ranim jutarnjim časovima 17.09.1992. godine u selo je upala vojska i svjedokinja ih je čula kako govore "*hvatajte ih žive*". Potom su dvojica naoružanih muškaraca u crnim uniformama, sa crnim čarapama na glavi i u rukavicama, ušli u prizemlje kuće u kojoj se svjedokinja skrivala. Nakon što su je pitali gdje su četnici i nakon što im je svjedokinja odgovorila da ne zna, jedan od njih dvojice ju je jako udario ispod lijevog oka. Potom su je odveli u vojnu komandu u mjestu Bajrići gdje su je ispitali, te su je, nakon izvjesnog vremena, odveli u zatvor u Rovašima za koji je optuženi bio odgovoran, Jasno je da svjedokinja nije imala nikakvo naoružanje, nije bila pripadnik oružanih snaga bilo koje strane, te je bez sumnje imala status civila i kao takva i lišena slobode. I svjedok Muharem Sinanović navodi "*Ulaskom u selo u dnu sela zarobili smo jednu ženu za koju sam naknadno saznao da se zove Anđa. Ona je na sebi imala šareni prsluk i bila je u civilu*".

Rade Pejić u svom iskazu navodi "*Ja u to vrijeme nisam bio pripadnik Armije JNA (Jugoslovenske narodne armije) a niti Vojske RS, niti sam bio na seoskoj straži. Bio sam obični civil i na sebi sam imao običnu civilnu odjeću*".

Dakle, jasno je da je među licima koja su bila zatočena u zatvoru za koji je bio odgovoran optuženi bio i određeni broj civila. Ovi civili su, zajedno sa drugim zatvorenim licima, bili predmet zlostavljanja koje je pomogao optuženi kako je to obrazloženo u daljem tekstu presude.

- kršenje u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

Ovaj temporalni uslov ("u vrijeme rata") odnosi se samo na član 173. KZ BiH, u smislu da su prohibicije iz tog člana usmjerene na period u kojem traju neprijateljstva (dok se određene zaštite civila nastavljaju i nakon okončanja sukoba, kao što to pokazuje, na primjer, član 2. stav 2. Drugog dodatnog Protokola).

Dakle, osnovni uslov iz člana 173. KZ BiH jeste da radnje optuženog moraju biti počinjene za vrijeme oružanog sukoba ili okupacije ili ratnog stanja. Ovo je konzistentno sa činjenicom da se principi međunarodnog prava primjenjuju od samog početka i tokom cijele dužine neprijateljstva. U Odluci Apelacionog vijeća MKSJ u predmetu Tadić navodi se: "*Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se od početka (takvih) oružanih sukoba sve do posljednjeg prestanka neprijateljstva ...*"¹⁵.

Oružani sukob "*postoji svuda gdje se pribjeglo oružanoj sili između država ili produženom nasilju između vlasti i organizovanih oružanih grupa, ili 'pak između takvih grupa unutar jedne države'*"¹⁶. Vijeće nalazi da je izvan svake sumnje činjenica da je u periodu obuhvaćenom optužnicom bio u toku oružani sukob između Teritorijalne odbrane BiH i vojske tzv. Srpske Republike BiH. Mada Sudu nisu podneseni konkretni dokazi koji bi

¹⁴ Zapisnik o saslušanju svjedoka Anđe Obradović, broj KT- RZ-15/06 od 30.04.2007. godine

¹⁵ Vidjeti predmet *Tadić*, broj IT-94-I, Odluka po interlokutom žalbi odbrane na nadležnost suda od 02.10.1995. godine, paragraf 67. i 70.

¹⁶ Ibid, paragraf 67. i 70.

omogućili zaključak o organizaciji i komandnim strukturama TO BiH i vojske Srpske Republike BiH, jasno je da se radilo o organizovanim oružanim grupama i snagama koje su djelovale na relevantnom geografskom prostoru i u relevantnom periodu.

Svoj zaključak po pitanju ovog kontekstualnog elementa Vijeće temelji kako na priznanju optuženog, tako i na iskazima svjedoka od kojih su neki bili pripadnici TO Vlasenica (te bili i čuvari zatvora, uz optuženog), a neki direktne žrtve počinjenih djela. Naime, svi oni u svojim iskazima na nesumnjiv način govore o oružanom sukobu između jedinica TO BiH i vojske Srpske Republike BiH koji je bio u toku na području općine Vlasenica u inkriminisanoj periodu. Postojanje ovog oružanog sukoba svakako nije ničime osporavano u ovom predmetu.

- **djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom**

Kada se govori o djelima ratnih zločina, neophodno je utvrditi postojanje dovoljnog nekusa između djela optuženog i ratnog stanja. U međunarodnom humanitarnom pravu, dokazivanje ovog elementa odnosi se na sva djela ratnih zločina, dakle kako na krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva (čl. 173. KZ BiH), tako i na krivično djelo ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika (čl. 175. KZ BiH).

Međunarodno humanitarno pravo ne primjenjuje se na sva protivzakonita djela počinjena tokom oružanog sukoba. Ono se primjenjuje samo na ona protivzakonita djela koja su dovoljno povezana sa vođenjem neprijateljstava. Da bi bila kažnjiva kao ratni zločin, djela optuženog moraju biti "*u tijesnoj vezi sa ratnim stanjem*"¹⁷. Dakle, ono što čini razliku između ratnog zločina i "običnog" krivičnog djela je to da je ratni zločin oblikovan ili zavisao od okoline (oružani sukob) u kojoj je počinjen.¹⁸

Najmanji stepen veze koji se mora utvrditi je da je postojanje rata u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost počinioca da počinji zločin, njegovu odluku da ga počinji, način počinjenja ili cilj sa kojim je počinjen.¹⁹ Iz ovoga proizilazi da nije neophodno utvrditi uzročno - posljedičnu vezu između ratnog stanja i počinjenja zločina.

Sud cijeni da je dovoljno da se utvrdi da su krivična djela počinioca usko povezana sa ratnim stanjem ako se dokaže da je počinilac djelovao pod okriljem ratnog stanja, kao što je bio slučaj u ovom predmetu. Sud cijeni nespornim da su se inkriminisana djela desila u vrijeme i pod okriljem oružanog sukoba između TO BiH i Vojske RS BiH na području općine Vlasenica, a sam optuženi Veiz Bjelić je sprovodeći inkriminisane radnje djelovao kao učesnik jedne od strana u tom sukobu. Jasno je da je optuženi angažovan kao čuvar zatvora upravo kao pripadnik vojnih snaga u okviru TO Vlasenica.

Ovakav zaključak Sud proizilazi kako iz izjave optuženog tako i iz iskaza svjedoka Radeta Pejića, Muharema Sinanovića, Dževada Musića i Nurije Hurića.

- **počinilac mora poduzeti radnje naređivanja ili činjenja radnje izvršenja**

¹⁷ Vidjeti predmet *Kunarac*, presuda od 12.06.2002. godine

¹⁸ Ibid, presuda Žalbenog vijeća, paragraf 58.

¹⁹ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća, paragraf 25.

Optuženi se tereti konkretno za počinjenje krivičnihopravnih radnji iz tačke c) stav 1. člana 173., odnosno tačaka a) i b) stav 1. člana 175. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

Vezano za tačku c) člana 173., on podrazumijeva da se ovo krivično djelo, uz postojanje prethodno analiziranih općih elemenata, čini konkretno: " *namjernim nanošenjem osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječnim postupanjem ...* ". U pogledu tačaka a) i b) stav 1. člana 175. KZ BiH, to krivično djelo predstavlja konkretno također, uz postojanje općih elemenata koji su ranije opisani): a)"... *namjerno nanošenje osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje ...* ", b) " ... *nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja*".

Član 180. stav 1. KZ BiH glasi: "Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (*Genocid*), 172. (*Zločini protiv čovječnosti*), 173. (*Ratni zločin protiv civilnog stanovništva*), 174. (*Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika*), 175. (*Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika*), 177. (*Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja*), 178. (*Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu*) i 179. (*Povrede zakona ili običaja rata*) ovog zakona, **kriva je** za to krivično djelo. Službeni položaj **bilo kojeg lica**, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu **krivice** niti utječe na ublažavanje kazne.

Optuženi je sporazumom o priznanju krivnje priznao krivnju za sva djela koja mu se stavljaju na teret optužnicom Tužilaštva BiH broj KT-RZ-160/07, te je izrazio kajanje zbog počinjenih djela. Međutim, Sud je obavezan cijeliti valjanost tog priznanja, kao i utvrditi da li postoji dovoljno dokaza iz kojih proističe njegova krivična odgovornost.

U iskazu koji je dao u svojstvu osumnjičenog, optuženi navodi da je poznao komandanta Ferida Hodžića od ranije i da ga je on postavio da bude komandir čete²⁰. Optuženi dalje navodi da je 06.06.1992. godine dosao u Rovaše, gdje je, nakon vojne akcije TO Vlasenica, raspoređen da čuva osobe koje su zarobljene u toj akciji. U vezi sa tim, optuženi tvrdi da je od mladića koji je nosio zelenu beretku dobio ključeve štale u kojoj su zarobljenici bili smješteni. Sve to se, prema navodima optuženog, dešavalo po naređenju Ferida Hodžića. Optuženi navodi da je u toj štali (zatvoru) bilo 5 muškaraca od kojih je jedan bio u komplet staroj vojničkoj odjeći. On također navodi da su svi zatvorenici bili Srbi, te da se nisu imali čime pokriti i bili su zaušljani, a hranu su dobijali od optuženog. Jedan od narednih dana je, prema navodima iz iskaza, dovedena "Fata", za koju je optuženi kasnije saznao da se u stvari zove Anđa Obradović. Optuženi je opisao da su dolazili vojnici, pripadnici TO Vlasenica i ulazili u štalu, te maltretirali zatvorenike. Prema navodima optuženog, uvijek je neko od pripadnika TO bio na straži, tako da se zatvorenici nisu mogli slobodno kretati niti izlaziti.

Sud je izvršio uvid i u ostale dostavljene dokaze Tužilaštva, uključujući iskaze svjedoka iz kojih proističe da je optuženi Veiz Bjelić bio čuvar zatvora, pa je kao takav bio odgovoran za sigurnost zatvorenika. Iz tih dokaza van svake sumnje proizilazi da je optuženi imao i ključeve tog zatvora te ih davao vojnicima Armije R BiH i drugim ljudima omogućavajući im na taj način da uđu u zatvor i nanose tjelesne ozljede, fizički i psihički bol zatvorenicima

²⁰ Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Veiza Bjelića broj KT-RZ-160/07 od 20.09.2007. godine, str. 5

među kojima su bili civili (uključujući jednu ženu) i vojnici srpske nacionalnosti. Vijeće zaključuje da je optuženi znao da su ta lica ulazila u zatvor i tukli zatvorenike, s obzirom da je, nakon što bi vojnici razvalili vrata, dolazio, mijenjao bravu i ponovo zaključavao.

Prema iskazu svjedoka Ismeta Hurića (jedan od čuvara, pripadnik TO Vlasenica) zatvorenike su tukli vojnici ili drugi ljudi koji bi se vraćali sa ratišta, a što je optuženom bilo poznato. On u iskazu iz istrage tvrdi: "*Veiz je znao da su oni tučeni, jer bi ti vojnici koji su tukli donijeli ključ od Veiza. Ključ od zatvora je imao samo Veiz*". Svjedok je potvrdio da su uslovi u štali bili grozni, kao i to da se lice po imenu Dušan Čestić objesio. I svjedoci Nuriya Hurić, Dževad Musić, Bešir Aljukić, Rade Pejić i Anđa Obradović su u iskazima koje su dali tokom istrage potvrdili navode svjedoka Ismeta Hurića, vezano za ulogu optuženog u zatvoru u kojem su bila zatočena lica srpske nacionalnosti.

Navedeno je u saglasnosti sa podacima konstatovanim u Zapisnicima o identifikaciji posmrtnih ostataka za Dusana Čestića, Dragana Ilića i Branka Sekulića²¹ koji su također bili zatvoreni u štali koju je čuvao optuženi a koji su preminuli od posljedica fizičkog zlostavljanja (Dusan Čestić se, prema iskazima svjedoka, objesio).

Svjedok Ismet Hurić u iskazu iz istrage navodi: "*Vrata su uvijek bila zaključana. Iz toga razloga sam ja zaključio da je Veiz bio komandir nad stražom. Kada kažem komandir onda mislim da je bio komandir nada nama koji smo stražarili, jer je raspoređivao nas stražare. Ja sam zaključio da je on komandir nas čuvara i po tome što bi unosio hranu i odlučivao koga će pustiti unutra po tome što bi izvadio ključ iz džepa i otključao ulazna vrata od štale i davao bi hranu zatvorenicima sa vrata... Ja sam tada otišao po Veiza i to mu rekao, a u međuvremenu su ti vojnici obili vrata, tukli ih i otisli, a Veiz je napravio rezu i zaključao vrata.*" I ostali, ranije pominjani svjedoci, u iskazima koje su dali u Tužilaštvu u toku istrage, optuženog opisuju kao lice koje je bilo odgovorno za lica zatvorena u štali. Samir Musić (jedan od čuvara zatvora), potvrdio je da su ključevi štale bili kod optuženog. On u svom iskazu navodi: "*Znam da su bili zarobljeni Srbi, među kojima je bio Mišo, Dragan, Anđa i još dva Muslimana*"²². On je potvrdio i to da se jedan od zatvorenika objesio, nakon čega su ga zakopali. U iskazu svjedoka Bešira Aljukića (pripadnik Ceranskog odreda koji je bio dio TO Vlasenica) navedeno je da su uslovi u zatvoru bili jako loši i da je čuvar zatvora bio i optuženi. I svjedoci Nuriya Hurić i Dževad Musić (oboje su bili čuvari zatvora), kao i ranije navedeni svjedoci potvrđuju u svojim iskazima da je optuženi imao ključ od štale, te je raspoređivao ko će kada stražariti. Oštećeni Rade Pejić u iskazu iz istrage opisuje uslove u štali, te navodi da zatvorenici nisu mogli izaći iz tog zatvora jer su vrata bila zaključana, a u štali su svi premlaćivani. On navodi: "*...ali znam da čuvari koji su me čuvali nisu me tukli, ali su dozvoljavali da drugi uđu jer su davali ključeve tim drugim ljudima da uđu i tu su nas tukli*"²³.

Pri utvrđivanju krivične odgovornosti optuženog za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, vijeće je imalo u vidu da se optuženi u ovom konkretnom slučaju tereti za pomaganje drugim osobama u počinjenju tog djela. Vijeće MKSJ je u predmetu Tadić ocijenilo da: "*... svako pomaganje rječju ili djelom, kojim se pruža podsticaj ili podrška*

²¹ Zapisnici o identifikaciji posmrtnih ostataka Dušana Čestića (72/2007 od 25.06.2007. godine), Branka Sekulića (28/2004 od 13.02.2004. godine) i Dragana Ilića (121/2004 od 01.09.2003. godine).

²² Zapisnik o saslušanju svjedoka Samira Musića, broj KT-RZ-160/07 od 10.07.2007. godine, str. 2

²³ Zapisnik o saslušanju svjedoka Radeta Pejića, broj KT-RZ-160/07 od 19.06.2007. godine, str. 3

predstavlja dovoljno učestvovanje da bi se pripisala krivična odgovornost pod uslovom da je to učestvovanje bitno uticalo na činjenje krivičnog djela...“²⁴. Prema tome, nije potrebno dokazati postojanje uzročno-posljedične veze između čina pomaganja i počinjenja zločina, već je dovoljno utvrditi da je pomaganje odnosno učestvovanje optuženog znatno olakšalo izvršenje zločina. Vijeće nalazi da je optuženi morao sa punom sviješću poduzeti radnje pomaganja u protivpravnom djelu. Pri tome, pomaganje optuženog (koje može biti prije, za vrijeme i nakon počinjenja djela) ne podrazumijeva uvijek njegovo fizičko prisustvo.

Vijeće cijeni da je van razumne sumnje dokazano da je optuženi bio odgovoran za uslove zatočeništva lica u štali. Utvrđeno je da je njegova dužnost kao čuvara tog zatvora bila da se brine o higijenskim uslovima, kao i o zdravlju i dobrobiti zatvorenika. Iz iskaza samog optuženog datog u istrazi (u svojstvu osumnjičenog) spominje se da su zatvorenici bili u štali „...Štala je gdje seljaci vežu krave, ovce, konje, koze. Neizmalterisana ni untru ni vani, ima grede, pokrivena od buradi limom, ima jasje gdje se stoci polagalo da stoka jedeJa sam u najlonu tri puta donio slame i prostro. Nisu se imali čime ni pokriti. Bili su zaušljani... Kad se koja akcija odvija, onda žene, starci, djeca dođu, donesu trnokope, kranpu, uđu i tuku“²⁵. I iskazi ostalih svjedoka Tužilaštva su potvrdili da su uslovi u zatvoru (tzv. štali) bili jako loši, te da su zatvorenici fizički maltretirani. Iako optuženi očigledno nije dao nikakav nalog da se počini takvo nasilje, Sud cijeni da je dokazano da je on pomagao i doprinosa izvršenju nasilja nad zatvorenima. Naime, optuženi je prisustvovao nasilju i bio svjestan da se ono odvija, ali ipak nije izrazio nikakvo protivljenje. Čak naprotiv, optuženi je, nakon što bi osobe koje su vršile nasilje nad zatvorenima, popravljao sve ono što bi oni prethodno uništili i polomili, sve dovodio u prethodno stanje umjesto da sve to što se dešava prijavi nadređenom, Feridu Hodžiću. Optuženi je jedini imao ključeve od štale u kojoj su zatvorenici bili zatočeni, te je kao takav odlučivao ko će ući a ko izaći. Dodatno, optuženi je bio nadređeni ostalim čuvarima, vršio je raspored kada će ko od drugih stražara biti u smjeni, podnosio je izvještaj u komandu.

Ocijenom priznanja optuženog i svih dostavljenih dokaza optužbe, Sud je zaključio da radnje optuženog predstavljaju kršenje članova 3. i 121. Treće Ženevske konvencije, te članova 3. i 27. Četvrte Ženevske konvencije. Krivična odgovornost optuženog konkretno je propisana članom 173. stav 1. tačka c), i članom 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH. Njegove krivičnopravne radnje se ogledaju konkretno u omogućavanju namjernog nanošenja snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje (mučenje) zatvorenima u štali, te omogućavanju drugim osobama (pripadnicima Armije BiH i drugim ljudima) da se nečovječno ponašaju prema licima zatočenim u štali. Sve ove radnje optuženi je počinio svjesno i voljno, kao pripadnik TO Piskavice pri TO Vlasnica.

Imajući u vidu sve navedene okolnosti, Sud cijeni da se u postupanju optuženog stekla bića krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c), te radnje krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) u vezi sa članom 31., a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Optuženi je (na osnovu člana 180. stav 1. KZ BiH) individualno odgovoran za počinjenje ovog djela. Sud zaključuje da je optuženi počinio navedena krivična djela sa direktnim umišljajem, svjestan djela koje čini i voljan da ih poćini.

²⁴ Vidjeti predmet *Tadić*, paragraf 689. str. 272

²⁵ Zapisnik o saslušanju osumnjičenog Veiza Bjelića broj KT-RZ-160/07 od 20.09.2007. godine, str.6

3. Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH

Vijeće je već ranije utvrdilo postojanje općih elemenata koji ulaze u sastav ovog krivičnog djela, tako da će se u ovom dijelu koncentrisati na ocjenu postojanja dokaza da je optuženi počinio krivičnopravnu radnju silovanja nad oštećenom Anđom Obradović. Prije svega, vijeće je bez ikakve sumnje utvrdilo da je oštećena bila civil; te kao takva potpadala u kategoriju lica zaštićenih članovima 3. i 27. Četvrte Ženevske konvencije.

Krivično djelo iz tačke e) stav 1. člana 173. KZ BiH, pored ostalog, podrazumijeva "*prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje)...*". Zaključak da je optuženi i počinio silovanje nad oštećenom Anđom Obradović Sud je donio na osnovu samog priznanja optuženog da je počinio to djelo, a koje priznanje je saglasno sa izjavom oštećene. Oštećena je u svom iskazu na tačan i jasan način opisala kako je to optuženi učinio, a svjedok Rade Pejić je naveo da optuženi nije ulazio u unutrašnjost zatvora nego je povremeno u noćnim satima izvodio Anđu Obradović koja bi se zadržala neko vrijeme, a kada bi se vraćala čuo je u mraku njene jecaje. Pored toga, oštećena je bila prisutna i na pretresu održanom povodom razmatranja sporazuma, i tom prilikom je potvrdila da ju je upravo optuženi silovao. Svjedok Bešir Aljukić u iskazu koji je dao u istrazi navodi da je čuo da je optuženi silovao "*neku ženu koja je bila zarobljena*". I ostali svjedoci su u iskazima koje su dali tokom istrage potvrdili da je optuženi, za vrijeme dok je bio stražar zatvora tzv. "štale", silovao oštećenu Anđu Obradović. Silovanje predstavlja direktno i flagrantno kršenje osnovnih principa iz Četvrte konvencije, uključujući članove 3. stav 1. i člana 27. Četvrte Ženevske konvencije, propisano je kao krivično djelo i u članu 173. stav 1. tačka e) KZ BiH.

Nakon što je razmatrao zaključeni sporazum o priznanju krivnje, nalazeći da uz priznanje krivnje optuženog stoji i dovoljno dokaza Tužilaštva BiH naprijed navedenih, Sud je našao utvrđenim da je optuženi izvršio silovanje nad Anđom Obradović, licem koje je uživalo zaštitu Četvrte Ženevske konvencije u vrijeme oružanog sukoba, te je tako počinio krivičnopravne radnje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka e) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Vijeće nalazi da je optuženi individualno krivično odgovoran za ovo djelo te da je postupao sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno.

4. Odmjeravanje kazne

Ocjenom svih okolnosti na strani optuženog (kako otežavajućih, tako i olakšavajućih) kao i okvirnog raspona kazne iz zaključenog sporazuma o priznanju krivnje, Sud je uz primjenu odredbi člana 49. stav 1. tačka b) KZ BiH, optuženom za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i e) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 5 (pet) godina, a istu kaznu je urvrđio i za krivično djelo ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) u vezi sa članom 31. KZ BiH, sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH. Jasno je da ovako određene kazne predstavljaju ublažavanje minimalno propisane kazne za krivična djela u pitanju (zakonski minimum je 10 godina), u skladu sa članom 150. stav 1. tačka a) KZ BiH. Sud cijeni da su pojedinačne utvrđene kazne adekvatne i srazmjerne krivičnopravne sankcije težini krivičnih djela i stepenu krivične odgovornosti optuženog koji je počinilac tih djela.

Prilikom utvrđivanja pojedinačnih kazni zatvora Sud je, na strani optuženog, kao posebno olakšavajuće okolnosti cijenio činjenicu da je isti saradivao sa Tužilaštvom, da je priznao počinjenje krivičnopравnih radnji iz optužnice, te izrazio iskreno kajanje za počinjena krivična djela. Pored toga, Sud je cijenio i okolnosti pod kojima su krivična djela počinjena i poziciju optuženog u kojoj je tada bio. Sud je imao u vidu i to da priznanje optuženog može imati znatnog pozitivnog efekta i na žrtve počinjenih zločina, što zasigurno ima i određeni društveni uticaj. Otežavajuće okolnosti na strani optuženog Sud nije našao.

Kako se u ovom slučaju radi o više radnji kojima je optuženi počinio više krivičnih djela za koja mu se istovremeno sudi, Sud je, uz primjenu odredbi člana 53. KZ BiH, optuženom izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, nalazeći da je ovo adekvatna i srazmjerna krivičnopравna sankcija kako težini krivičnih djela, tako i stepenu krivične odgovornosti optuženog kao njihovom počiniocu. Sud cijeni da će se istom postići svrha kažnjavanja iz člana 39. KZ BiH, a istom će se, prije svega, vaspitno uticati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela, kao i preventivno uticati na druge da ne čine krivičnopравne radnje.

5. Troškovi postupka i imovinskopравni zahtjev

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se oslobađa obaveze da naknadi troškove krivičnog postupka, te isti padaju na teret sredstava budžeta Suda. Ovakvu odluku Sud je donio imajući u vidu teško materijalno stanje optuženog koji nema nikakvih stalnih prihoda, nije zaposlen, a ne posjeduje nikakvu imovinu. Pored toga, Sud je imao u vidu da je Tužilaštvo odustalo od zahtjeva da optuženi naknadi troškove koje je Tužilaštvo imalo u toku istražnog postupka.

Sud je oštećenu Anđu Obradović uputio na pamicu radi ostvarivanja imovinskopравnog zahtjeva. Imajući u vidu da je optuženi zaključio sporazum o priznanju krivnje sa Tužilaštvom BiH, te da nije vođen glavni pretres na kojem bi se ostali oštećeni eventualno mogli izjasniti o imovinsko-правnim zahtjevima, Sud u skladu sa odredbama člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećene sa eventualnim imovinsko-правnim zahtjevima upućuje na pamicu.

Zapisničar:

Lejla Konjić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Tihomir Lukes

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba vijeću Apelacionog odjeljenja Suda u roku od 15 dana od dana primitka iste. Obzirom da je presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivnje, žalba na krivičnopравnu sankciju nije dozvoljena.